

Моє рідне село

(Закінчення. Поч. в №№ 86,87,89,90).

Польська влада всіляко заохочувала українців до прийняття ними католицької віри. Особливо «обробляли» тих, в кого прізвище закінчувалося на -ські, -цькі, наприклад, Левандовські, Кривицькі і т.д. Такі люди вважалися польського походження. Однак селяни Чудниці проблемою ополячення не захоплювались, жили своїм трудовим життям: орали, сіяли, вирощували хліб і до хліба.

Хоч поляки були окупантами нашого краю, однак і тоді існували елементи демократії в громадському житті села і країни в цілому. Наприклад, у виборах до сейму та до інших органів влади мали право взяти участь всі, в тому числі і селяни, однак прості люди масово не йшли голосувати. З боку властей ніяких заходів примусу до цього не вживалось. Мабуть, така ситуація влаштовувала панів-поляків: вони самі облаштовували виборні справи і успішно обирали своїх депутатів.

Деякий час у селі діяли осередки «Просвіти», а також політичних партій. Радикально налаштовані партії мали у селі дуже мало прибічників. Для польської влади вони ніякої небезпеки не представляли, із закордону ніхто їх не підтримував. А от комуністична партія була досить активною. Влада її агресивно переслідувала, тому що комуністи діяли за підтримки агентів з Радянської Росії.

Але вже і тоді проявлялась жорстока дійсність радянського режиму. Десь у 1937 чи 1938 роках комуністи Олександр Шевчук, Степан Бондарець, Олександр Кравчук, Арсен Панай та інші від переслідувань польської влади втекли за кордон, в СРСР. Але звіди О.Кравчука та О.Шевчука примусили повернутись назад, в Польщу, для продовження підпільної роботи. А тут, в селі, поляки їх арештували і ув'язнили в концтаборі Береза Картузька. Лише в 1939-му їх звільнили радянські війська. А от Степан і Арсен залишились в СРСР і донині про них немає відомостей. Коли ж рідні звернулись у відповідні державні органи із запитом про їх долю, то отримали відповідь, що А.Панай і С.Шевчук були засуджені тоді до десятирічного тюремного ув'язнення.

Радянська влада. Створення колгоспу

1 вересня 1939 року розпочалась польсько-німецька війна, яка переросла у Другу світову. А вже 17 вересня в Чудницю прибули війська Радянського Союзу. Їх називали в селі «совети» або ж «більшовики».

Землю вивезеного кудись пана Неймана розподілили між незаможними селянами. Роздали їм і панську худобу та коней. Проте навесні 1941 року розпочали створення колгоспу. Люди вступати в колгосп не поспішали. Спочатку було об'єднано близько двох десятків селянських господарств. Першим колгоспним головою став Іван Севастьянович Шолодько, бухгалтером -- Зіна Петрівна Герасимчук. Садиба колгоспу розмістилась у колишньому панському маєтку.

Головою сільської ради став Яків Шевчук. Цей чоловік не мав доброї освіти, але був прихильником або ж, як тоді казали, симпатиком більшовиків.

До тих, хто не вступив у колгосп, ставлення радянських властей було недружелюбне, насторожене. В селі наростала моральна напруженість, почалось ділення селян на бідних — «своїх» і багатих — "чужих". До куркульських могли зарахувати господарство з 5 і більше гектарами землі, а відтак недовго і до ліквідації цього господарства та висилки його власників до Сибіру.

Однак колективізацію перервала війна. Фашистська Німеччина напала на Радянський Союз 22 червня 1941 року, а 7 липня німці окупували Чудницю.

Лише взимку 1944-го окупантів прогнали, і в березні чоловіків села мобілізували в Радянську Армію. Їх привезли в Харків, в запасний полк для підготовки воювати на фронті. А там був розіграний трагічний фарс виявлення «ворогів народу чи Радянської влади» і 22 чудничан засудили на різні строки тюремного ув'язнення.

Репресивна машина НКВС працювала на виконання доведеного їй заздалегідь плану боротьби з ворогами і цих ворогів «знаходили» серед невинних людей. Наприклад, Івана Матвійчука кликали по-вуличному Урбан, а слідчі НКВС обвинуватили цього малоосвіченого селянина, що ця кличка є ніби-то псевдо ворожого агента. За це йому дали десять років тюрми, хоча Іван не знав навіть значення слів «псевдо» чи «націоналіст». Серед невинно засуджених був і мій батько. Більше він не побачив рідного села: у 1949 році загинув у таборі в м. Котлас, Комі АРСР.

Згодом, в 1949-му, колективізація відновилась і через рік в колгоспі були вже всі селяни. Їх примусили «добровільно» вступити. Першим головою колгоспу у післявоєнні роки став Фадей Марчук, добрий господар, вмільий столяр. Однак керівної посади він не тримався, на роль лідера не претендував, тож невдовзі його замінили. Очолив колгосп Василь Подобайло, який не мав доброї освіти, але був партійний.

Опісля керували колективним господарством Марко Шевчук, потім Тихон Матвійчук, за ним — Микола Ткаченко. З 1954 року чудницький колгосп об'єднали з красносільським і витківським, і головою призначили Бориса Музичука. Через п'ять років головою став Юрій Тальчук. Він керував до 1982 року, після чого господарство очолив нинішній голова Микола Іванович Поліщук. Історія Чудниці тісно пов'язана з історією колективного господарства, а це вже тема окремої розповіді, яку я готую нині.